

Практична робота 5

ТЕМА: «Запровадження та скасування «карантинного режиму» на території поширення карантинних шкідливих організмів»

Мета вивчити порядок запровадження та скасування особливого карантинного режиму на території поширення карантинних шкідливих організмів.

Матеріали та обладнання: підручники, електронні інформаційні ресурси, довідники.

ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

Серед заходів захисту рослин слід виділити особливий карантинний режим, спрямований на запобігання занесенню та поширенню відсутніх на території України регульованих шкідливих організмів. Як правило, такі організми заносяться в Україну із-за кордону і виявляються шляхом проведення фітосанітарного контролю на митному кордоні. Таким чином, карантинний режим належить до митних технічних бар'єрів у зовнішньоекономічній діяльності. Взагалі за своїм значенням карантинний режим є особливим режимом захисту рослин, основні засади якого встановлюються Законом України "Про карантин рослин".

Карантином є утримання об'єктів регулювання у визначених місцях для проведення їх моніторингу або подальшого інспектування, фітосанітарної експертизи та обробки. При цьому фітосанітарною експертизою є перевірка та аналіз об'єктів регулювання в лабораторних умовах на предмет наявності або відсутності регульованих шкідливих організмів, а інспектуванням - візуальна перевірка об'єктів регулювання для визначення наявності регульованих шкідливих організмів та/або відповідності фітосанітарним правилам. До шкідливих організмів належать будь-який вид, штам або біотип рослин, тварин, патогенний агент, шкідливий для рослин чи продуктів рослинного походження, у тому числі комахи, кліщі, грибки, бактерії, віруси, нематоди та бур'яни.

Державне управління у сфері карантину рослин здійснюється Кабінетом Міністрів України, Міністерством аграрної політики та продовольства України, органами Державної служби з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів.

У разі виявлення карантинних організмів на території України запроваджується карантинний режим як особливий правовий режим, що

передбачає систему фітосанітарних заходів, які здійснюються у карантинній зоні з метою локалізації та ліквідації карантинних організмів. Карантинним є вид шкідливого організму, який у разі занесення або обмеженого поширення на території України може завдати значної шкоди рослинам і рослинним продуктам. При цьому фітосанітарними є будь-які заходи, включаючи усі нормативно-правові вимоги, фітосанітарні правила та процедури, що є обов'язковими для виконання органами державної влади та особами. Перелік регульованих шкідливих організмів затверджений наказом Міністерства аграрної політики України "Про затвердження Переліку регульованих шкідливих організмів" 29.11.2006 р. № 716.

Порядок запровадження та скасування карантинного режиму на території, на якій виявлено карантинний організм регулюється ЗУ «Про карантин рослин» ст. 33.

Стаття 33. *Порядок запровадження та скасування карантинного режиму в Україні*

У разі виявлення карантинних організмів на території України карантинний режим запроваджується: у межах декількох областей Кабінетом Міністрів України за поданням Головного державного фітосанітарного інспектора України; на території Автономної Республіки Крим, областей, декількох районів, району, населеного пункту чи території окремого господарства - відповідно Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевою державною адміністрацією за поданням відповідно головних державних фітосанітарних інспекторів чи державних фітосанітарних інспекторів з карантину рослин.

Карантинний режим запроваджується протягом доби з моменту виявлення карантинного організму.

Орган, що приймає рішення про запровадження або скасування карантинного режиму, протягом доби оприлюднює таке рішення в офіційних друкованих виданнях та на офіційній інтернет-сторінці центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері карантину рослин. Рішення про запровадження або скасування карантинного режиму набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування в офіційному друкованому виданні та на офіційній інтернет-сторінці центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері карантину рослин.

У рішенні про запровадження карантинного режиму обов'язково зазначається таке:

- обставини, що спричинили запровадження карантинного

режиму, включаючи ідентифікацію конкретного карантинного організму;

- межі карантинної зони, в якій запроваджується карантинний режим; час, з якого запроваджується карантинний режим;
- фітосанітарні заходи, що здійснюються в карантинній зоні, та органи, що їх здійснюють.

Карантинний режим скасовується органом, що прийняв рішення про його запровадження, за поданням відповідних головних державних фітосанітарних інспекторів чи державних фітосанітарних інспекторів.

У рішенні про скасування карантинного режиму обов'язково зазначаються:

- обставини, що спричинили скасування карантинного режиму;
- час, з якого скасовується карантинний режим.

Процедура виявлення карантинних шкідників та подальшого поводження з ними врегульована нормативно і здійснюється відповідно до Порядку проведення інспектування, огляду, фітосанітарної експертизи (аналізів), повторної фітосанітарної (арбітражної) експертизи (аналізів), нагляду, обстеження, моніторингу, знезараження об'єктів регулювання, оформлення сертифікатів, передбачених Законом України "Про карантин рослин", контролю за проведенням огляду в частині відбору зразків та вибіркового контролю за проведенням фітосанітарної експертизи (аналізів), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2019 р. № 1177. Поряд із цим існують акти, що врегульовують вищезазначені процедури, наприклад Інструкції з виявлення, локалізації та ліквідації вогнищ карантинних бур'янів, Інструкції із знезараження плодів цитрусових від середземноморської плодової мухи методом рефрижерації, Інструкції з виявлення, локалізації та ліквідації вогнищ західного кукурудзяного жука та ін.

Огляд об'єктів регулювання передбачає проведення інспектування, під час якого здійснюється відбір зразків для проведення фітосанітарної експертизи. Обстеженням є збір та реєстрація даних огляду, моніторингу та інших процедур, пов'язаних з визначенням наявності або відсутності інспектування - візуальна перевірка об'єктів регулювання для визначення наявності регульованих шкідливих організмів та відповідності фітосанітарним правилам. Нарешті, інспектування - це візуальна перевірка об'єктів регулювання для визначення наявності регульованих шкідливих організмів та відповідності фітосанітарним правилам.

З метою визначення фітосанітарного стану об'єктів регулювання державні фітосанітарні інспектори проводять систематичні обстеження земель сільськогосподарського призначення, пунктів карантину рослин та прилеглої до них території (трикілометрової зони), місць обігу об'єктів регулювання. Обстеження проводиться державним фітосанітарним інспектором у період вегетації культурних рослин з такою періодичністю: 1) кожного півріччя - на місці виробництва або виробничій ділянці, на яких офіційно встановлено та підтримується статус вільних від регульованих шкідливих організмів; 2) щороку - у суб'єктів господарювання, які вирощують елітне насіння і садивний (посадковий) матеріал, на державних сортодослідних станціях, у плідорозсадниках, інтродукційно-карантинних розсадниках і карантинних оранжереях ботанічних садів, а також на територіях, де запроваджено карантинний режим; 3) один раз на два роки - у суб'єктів господарювання, що здійснюють виробництво та переробку сільськогосподарської продукції, на землях осіб, де не виявлено карантинних організмів, та на прилеглих до них територіях. Результати обстеження оформлюються актом.

Висновок фітосанітарної експертизи надається за результатами аналізу щодо наявності шкідливих організмів протягом трьох днів із дня подання зразка об'єкта регулювання на аналіз, а щодо саджанців, живців, квіткових цибулин, бульб - наступного дня. У разі проведення складного аналізу (мікологічного, бактеріологічного, вірусологічного, гельмінтологічного) висновок про результати фітосанітарної експертизи надається протягом 30 днів із дня подання зразка об'єкта регулювання на аналіз. На підставі результатів фітосанітарної експертизи кожного зразка об'єкта регулювання і оцінки виявлених шкідливих організмів державний фітосанітарний інспектор визначає фітосанітарний стан партії об'єктів регулювання та приймає рішення про застосування фітосанітарних заходів. Заражені шкідливими організмами об'єкти регулювання, що вивозяться за межі митної території України або карантинної зони, підлягають обробці або фумігації (знезараженню).

Важливе значення у боротьбі з карантинними організмами відіграє фітосанітарний контроль за переміщенням рослинницької продукції як із за кордону, так і всередині країни. Карантинні організми можуть перетинати митний кордон України як безпосередньо, так і перебуваючи серед так званих підкарантинних об'єктів. Підкарантинними є матеріали та об'єкти, які можуть сприяти поширенню або за допомогою яких можуть

поширюватися карантинні організми. Перелік підкарантинних об'єктів затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2019 р. № 1177. По-суті, носієм карантинних організмів, тобто підкарантинним об'єктом, може бути будь-яка продукція рослинництва, зокрема зернові культури, овочі, фрукти, саджанці тощо. У разі виявлення карантинних організмів зазначені об'єкти підлягають знезараженню (фумігації), тобто обробці хімічними речовинами, які знаходяться у газоподібному і рідкому стані, підкарантинних матеріалів, транспортних засобів з метою знищення карантинних організмів.

ХІД РОБОТИ

Завдання:

Засвоїти порядок запровадження та скасування особливого карантинного режиму відповідно до ЗУ «Про карантин рослин».

Контрольні питання

- 1. Упродовж якого періоду часу з моменту виявлення карантинного організму запроваджується карантинний режим?*
- 2. Що необхідно зробити, якщо рослини і рослинні продукти, заражені карантинними організмами, які неможливо знезаразити?*
- 3. Якою статтею у ЗУ «Про карантин рослин» регулюються питання запровадження та скасування карантинного режиму?*

Література

Основна література

Закон України «Про карантин рослин», прийнятий Верховною Радою України 17 грудня 2024 р. № 4147-ІХ.

Карантинні організми (з основами експертизи підкарантинних матеріалів): навч. посіб. / С. В. Станкевич, І. П. Леженіна, І. В. Забродіна, Л. В. Жукова. Харків. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. Харків: ФОП Бровін О.В., 2021. 460 с.

Мовчан О. М., Устінов І. Д. Карантинні шкідливі організми. Київ : Світ, 2000. 197 с.

Вигера С. М., Ключевич М. М., Ковальчук Р. Л. Холізм наук і освіти про здоров'я природи, якість харчових ресурсів, технології та їжу. Наукові аспекти збереження та відновлення природних ресурсів в умовах сучасного розвитку суспільства : Наукова монографія. Рига, Латвія : “Baltija Publishing”, 2024. С. 561–572.

Ключевич М. М., Вигера С. М., Ковальчук Р. Л. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку органічного виробництва фітопродукції в Україні. Moderní aspekty vědy: XLIX. Díl mezinárodní kolektivní monografie /

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024. P. 147–156.

Вигера С. М., Ключевич М. М., Ковальчук Р. Л. Обґрунтування новітньої методології забезпечення здоров'я фітоценозів. Moderní aspekty vědy: XLVII. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024. P.166–175.

Курс лекцій з навчальної дисципліни «Зовнішній і внутрішній карантин» для студентів ОС «Магістр» спеціальності 202 «Захист і карантин рослин» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство». Житомир, ПНУ. 2022. 93 с.

Барановський М.М., Устінов І.Д., Мовчан О.О. Рекомендації з ідентифікації та захисту рослин від адвентивних видів трипсів в умовах закритого ґрунту України. Біла Церква, 2000. 37с.

Станкевич С. В., Леженіна І. П., Мешкова В. Л. Лісова ентомологія: назви основних шкідників лісових насаджень. Вид. 2-ге, перероб. і доп.. Житомир: Видавництво «Рута», 2023. 136.

Допоміжна література

Родигін В.М., Марютін Ф.М., Устінов І.Д., Сикало О.О. Карантинні хвороби рослин: Підручник. Харків: ТОВ „Реал”, 2002. 359 с.

Писаренко В. М., Писаренко П. В. Захист рослин: екологічно обґрунтовані системи. Полтава: Камелож, 2000. 188 с.

Карантин рослин. Частина 1. „Карантинні шкідники”. Устінов І. Д. Мовчан О.М., Кудіна Ж.Д., К., вид. «ІРІС», 1995. 197 с.

Сикало О.О., Мовчан О.М., Устінов І.Д. Під ред. О.О. Сикало Карантинні шкідливі організми. Частина 2. Карантинні хвороби. Київ: Світ 2005. 288 с.

Американський білий метелик: поширення, біологічні особливості та заходи боротьби : метод. рекомендації / С. А. Заполовський, А. І. Ігнатюк, Р. С. Будзінська та ін. Житомир, 2012. 38 с. (Ю. Ф. Руденко, Н. М. Плотницька.)

Станкевич С. В., Забродіна І. В. Моніторинг шкідників сільськогосподарських культур : навч. посібник. Харків : Бровін О. В., 2016. 216 с.

Карантин рослин лісових культур: рекомендації до вивчення дисципліни / розроб. Є. М. Білецький, С. В. Станкевич, І. В. Забродіна; ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. Харків, 2016. 16 с.

Карантин рослин. Методи гербологічної експертизи підкарантинних матеріалів: ДСТУ 4009–2001. [Чинний від 2001-10-01]. Київ: Держспоживстандарт України, 2001.

Карантин рослин. Методи мікологічної експертизи підкарантинних матеріалів: ДСТУ 4180–2003. [Чинний від 2004-07-01]. Київ: Держспоживстандарт України, 2001.

Станкевич С. В., Назви карантинних шкідливих організмів Харків: ХНАУ, 2016. 18 с.

Ілюстрований довідник регульованих шкідливих організмів в Україні / [О. В. Башинська, Н. А. Константинова, Л. А. Пилипенко та ін.]. Київ: Урожай, 2009. 249 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

Міністерство аграрної політики та продовольства України. Офіційний сайт. URL: <https://minagro.gov.ua>

Сайт Держпродспоживслужба України. URL: <https://dpss.gov.ua/>.

ДСТУ 3354-96. Карантин рослин. Методи ентомологічної експертизи продуктів запасу. Київ, 1996. 22 с. (Інформація та документація).

ДСТУ 3355-96. Продукція сільськогосподарська рослинна. Методи відбору проб у процесі карантинного огляду та експертизи. Київ, 1996. 22 с. (Інформація та документація).

ДСТУ 4009-2001. Карантин рослин. Методи гербологічної експертизи підкарантинних матеріалів. Київ, 2001. 21 с. (Інформація та документація).

Перелік регульованих шкідливих організмів, 2019 р. URL: http://www.consumer.gov.ua/ContentPages/Zakonodavstvo_U_Sferi_Karantinu_Roslin/129/

EPPO Global Database: URL: <https://gd.eppo.int/>

Журнали: Карантин і захист рослин, Пропозиція, Агроном, Вісник аграрної науки, Агрокомпас.